

Üzenet a túlvilágról

HALÁLRAJZ

(ÉLETRAJZ HELYETT)

Bogdánfi Sándor

Tudtam, hogy egyszer meghalok.

Igy is történt.

Délután szörnyű fájdalmat, eszeveszett szurkáást, alattomos döfést éreztem, mintha valamelyik kritikusom bújt volna a hasamba. A lézam hirtelen felszökkent és olyan szédülés fogott el, amelyet csak modern versek olvasása közben szoktam érezni.

Este mentőkocsin utaztam a kórházba, ahol végre olvasókat szereztem: lelkiismeretesen megolvasták a vörös vérsajtjeimet, gondosan kielemezték a szívverésem stílusát, pontosan kivizsgálták a gyomrom formáját és tartalmát, mélyrehatóan átvilágították tudóm ritmusérzékét, vesémet, epémet, májamat és egyebeimet, s végül megállapították rólam azt, amit úgylis rég tudtam, tudniillik, hogy a humoristának több mint kétharmada víz, a többi pedig mész, enyv és só.

Aztán felvágták a hasam, mint a dinnyét.

— A műtét sikerült — mondta a főorvos, mire az alorvosok összevarrtak a legutolsó divat szerint.

Reggelre meghaltam.

Meghalni nem olyan egyszerű dolog, mint az együgyű élők hiszik.

Először is irtó szomjas voltam, a szó szoros értelmében majd meghaltam egy korsó sörért, de, persze, nem adtak, s így kénytelen voltam sör nélkül meghalni, szomjasan, becsapottan.

Előbb azonban lepergett előttem az egész élet. Eszembejutott, hogy tizenhat évig jártam különféle iskolákba és további tizenhat év kellett, hogy elfelejtssem, amit az iskolában tanultam királyról és hazáról, úri becsületszóról és jómodorról. Eszembejutott mindaz, amit mulasztottam:

én, balga, nem kötöttem életbiztosítást, holott tudtam, hogy ez lesz a vége; én, ostoba, nem írtam meg azt a bizonyos könyvet, amely holtbiztosan Hemingway, Faulkner, Camus, Móricz Zsigmond és Gál László fölé emelte volna a nevemet; én, haszontalan, nem rendeztem a nyugdíjjogosultságomat, nem adtam ki régi kézírataimat, nem iratkoztam be a helyi labdarugó egyesületbe és nem nősültem, csak egyszer...

Késő.

Végérvényesen és visszavonhatatlanul meghaltam.

Roppant csalódást okozott az a kiábrándító körülmény is, hogy nem úgy haltam meg, mint a regényekben szokás. Nem szorítottam szerettem kezét, nem sóhajtottam »egy utolsót«, s főleg nem mondtam ki azt a bizonyos jelentős mondatot, amelyet az utókor feljegyezhetett volna, mint például Goethéről, aki több világosságot követelt halálos ágyán, vagy volt szomszédomról, Kovács István nyugalmazott mozdonyvezetőről, aki »anyus, igazítsd meg a vánkost«, mondattal búcsúzott az árnyékvilágtól.

Félelem nélkül haltam meg, mert nem is sejtettem, hogy jön a halál és illik félni.

Ezzel szemben, egyes nyugati újságíró kartársaim megnyugtatóására, be kell vallanom: nem éltem félelem nélkül.

(John Smith, negyvenkét éves északamerikai polgár, aki Oklahoma egyik országútján a fék helyett tévedésből a gázpedált nyomta le és faszírozott alakjában szedték ki saját gépkocsija alól, melynek vételárából még nyolc egyenlő részlettel tartozott, pontosan velem egyidőben halt meg, és bizalmasan megsúgta, hogy neki is egész élete félelemben telt el, noha az oklahomai újságok igyekeztek őt az ellenkezőről meggyőzni. Smith, saját bevallása szerint, állandóan attól rettegett, hogy elszegényedik és nem lesz saját gépkocsija...)

Én, viszont, mindig rettegvé szurkoltam, nehogy saját gépkocsim legyen. Ugyanis, amíg éltem, rengeteget jártam autón: kirándulásra, baráti látogatásra, labdarugó mérkőzésre és esküvőre, nagynéha hivatalos ügyben is, de a benzint és a vezetőt mindig a köz fizette, ami nyilván olcsóbb és kevesebb kockázattal jár, mint a saját gépkocsi.

Ilyen problémám, persze, nincs többé, hiszen meghaltam.

Halálom után roppant érdekes dolgok történtek velem.

Először is felboncoltak.

Tévedés ne essék, engem már boncoltak életemben is. Boncoltak társaságban, vendéglőben, magánlakásban, hivatalban, nyilvános és titkos értekezleten, fényes palotában és utcasarkon. Az élveboncolási jegyzőkönyvek egyöntetűen megállapították rólam, hogy múltam hosszú, tehát gyanús jellemem laza, műveltségem felszínes, tehetségem közepes, stílusom átlagos, módorom nyers, egyszerűval undok fráter vagyok, akit valami rejtélyes oknál fogva mindenki szeret. Súlyosbító körülmény, hogy gyakran komolytalanul beszélek komoly dolgokról, néha hazudok, hogy színebben adjam elő élményeimet, sőt, plágium miatt is álltam azoknak ítélőszéke előtt, akik az eredetiséget tisztelik bennem mindenek fölött.

A holtan boncolás egészen más. Itt csakugyan a veséjébe látnak az embernek. A bonckés valóban feltárja az ember legmélyebb bensőjét, íróembernél, pedig ez a legfontosabb — ezt Sinkó Ervintől és B. Szabó Györgytől hallottam többször, el is hiszem nekik, minthogy már előttük is többen mondták, s látom, ők is erre törekszenek.

Pompás temetésem volt.

Legjobb barátom, aki, míg éltem, gyakran lehordott a sárga földig. remek szónoklatot tartott.

Az ő szavaiból végre megtudtam, milyen ember vagyok én.

A szónok megható szavakkal ecsetelte, hogy a verseci szőlőhegyekből indultam el — ahol Kudelik tánc- és illemtanártól tanultam a simit és a charlestont, Mausitól, a szőke német lánytól, a csokolózást, egy Zavisin nevű susztertől a szocializmus első leckéit, Mioszavlyevics tanár úrtól pedig az irodalom szeretetét, — éltem Belgrádban, Zágrábban, Budapesten, jártam Bécsben, Párizsban, Münchenben és Zentán, s most itt kötöttem ki a vendégszerető noviszádi homokföldben, mely ápol s eltakar...

A dicsérő jelzők tömkelegéből kihámoztam azt is, hogy már csecsemőkoromban erősen baloldali nézeteket vallottam, ami részint abból is látszik, hogy novemberben, a forradalmak hónapjában születtem, részint pedig, hogy már akkorjában csak piros csörgővel játszadoztam. Elítélő véleményemet a régi korhadt társadalmi rendszerről nyomatékosan kifejeztem már hatéves koromban, amikor nyelvet öltöttem egy rendőrré, a zsarnokság képviselőjére, s ezért többrendbeli pofont kaptam. Egyetemi hallgató koromban rengeteg pénzt nyertem preferánszon és biliárdon a gazdag bácskai földbirtokosok és gyárosok csemetéitől, s így szerény erőimmel némileg aláástam a kapitalizmus anyagi alapjait. A megszállás alatt ádáz ellensége voltam a németeknek és kiszolgálóiknak, s hogy nem harcoltam ellenük fegyverrel, csak azon múltott, hogy nem volt fegyverem. A felszabadulás után írással, homoktalicskázással és árokásással támogattam az újjáépítést, végül pedig a haladó irodalomban végeztem szárnypróbálgatásokat, ami elismerten legmerészebb vállalkozásom volt, minthogy éppen a szárnyaim hiányoztak.

Harcos voltam és lázadó, jóbarát és jó elvtárs, jó apa és jó férj...

Ki tudja, mi lett volna még belőlem, ha élve maradok?

Így a szónok.

Míntha hájjal kengettek volna, úgy éreztem magam a koporsóban.

Barátaim könnyezve álltak körül a síromat s őszintén úgy érezték, hogy távozásommal pótolhatatlan úr támadt bennük és a világban. A nők, akik szerettek még éltem, most zokogva bánták meg kis és nagy csalásaikat, kiméretlen mohóságukat, kegyetlen szavaikat. Még Peti is szomorúan, összeroskadva törölgette örökké csöpögő orrát, pedighát ő igazán sok rosszat mondott rólam életemben. Ismeretlen olvasóim közül is ott voltak néhányan, levett kalappal, megilletődve, tisztas távolságban. Hej, de szerettem volna még egyszer utoljára megkérdezni, vajon melyik írásom tetszett a legjobban...

A temetőcsósz is ott ténfergett a közelben és a sok ember és koszorú láttán odaszólt egy szabadnapos sírásónak:

— Nagykutya lehetett.

— Az biztos — bölintott a sírásó.

Kiskutya voltam világéletemben, de bevallom, az elismerésnek ez a spontán megnyilatkozása jólesett.

Hiába no, érdemes volt meghalni.